

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкрито суть поняття «професійне становлення майбутнього вчителя технологій». Виділено головні компоненти професійного становлення майбутнього вчителя технологій, а саме: професійно-педагогічна спрямованість особистості; психолого-педагогічна підготовка; спеціальна підготовка; методична підготовка; практична підготовка. Кожний компонент детально охарактеризований. Наголошено на тому, що процес професійного становлення майбутнього вчителя нерозривно пов'язаний із специфікою самовдосконалення особистості.

Ключові слова: вчитель технологій, професійне становлення, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Основою людської діяльності в сучасному суспільстві є вища освіта, яка постійно переживає оновлення та реформування. Навчання у вищому навчальному закладі повинно забезпечувати як професійний, так і особистісний розвиток майбутнього спеціаліста, бути орієнтованим на формування власної творчої індивідуальності.

Освітньо-професійна підготовка майбутніх учителів технологій забезпечує їх готовність до оновлення змісту середньої освіти, до частішої зміни профілю підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів, мобільності, готовності до розвитку творчих якостей особистості учня.

Професійне становлення молодих учителів технологій полягає в досягненні якнайкращого співвідношення між вимогами, що висувуються до професії вчителя та вмінням молодих спеціалістів реалізуватися в педагогічній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів досліджено такими вченими: О. Абдуліною, А. Алексюком, Ю. Бабанським, А. Беляєвою, І. Зязюном, Н. Кузьміною, А. Лігоцьким, В. Лозовою, В. Радумом, Л. Савенковою, В. Сагардою, С. Сисоєвою, М. Сметанським, Г. Троцько, М. Фіцулою та ін., проблеми професійної підготовки вчителів технологій досліджували такі вчені-педагоги: В. Борисов, О. Коберник, Є. Кулик, В. Сидоренко, В. Штешенко та ін.

Формулювання мети статті. Мета даної статті – розкрити суть поняття «професійне становлення майбутнього вчителя технологій» та виділити головні компоненти професійного становлення майбутнього вчителя технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про постійну увагу дослідників щодо проблеми професійного становлення сучасного вчителя й зокрема вчителя технологій.

Процес професійної підготовки вчителів технологій складний та далеко нелегкий. Під час навчання у вищих навчальних закладах студенти збагачуються теоретичними знаннями, практичним досвідом та методологією наукового пізнання; навчаються працювати за новими педагогічними технологіями та здійснювати науково і педагогічно обґрунтований вибір навчальної програми та відповідних до неї дидактичних засобів; набираються досвіду розробляти такі методичні системи навчання з предмету, щоб не тільки давати знання учням, а й навчати їх самостійно мислити, спираючись на ці знання, збуджувати інтерес в учнів до творчого пошуку. Та майбутній учитель має бути готовий до того, що протягом всього життя потрібно постійно удосконалювати свої знання та вміння, що становлять основу його професії.

Є. Кулик наголошує на складності і поліаспектності проблеми у професійній підготовці майбутніх учителів технологій і виокремлює низку суперечностей між:

- традиційним сциєнтично-технократичним і новітнім гуманістичним напрямками формування світогляду сучасної людини, пов'язаними із зміною освітньої парадигми;
- змістом трудової підготовки, який через скорочення часу на трудове навчання набув характеру мінімізованої дидактичної структури, і потребами суспільства у широкій технологічній культурі учнівської молоді як інтегрованої якості особистості;
- традиційною системою підготовки майбутніх учителів трудового навчання і необхідністю в індивідуальному творчому характері їх практичної діяльності;
- потребами студентів педагогічних університетів у знаннях, вміннях і навичках дослідницької роботи (гнучкість, мобільність, варіативність) і відсутністю науково обґрунтованої системи і технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання до дослідницької діяльності;
- вимогами щодо рівня практичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання до дослідницької діяльності і внутрішніми мотивами розвитку особистості студентів, їх потребами та особливостями [2].

Сучасний учитель покликаний бути носієм загальнолюдських цінностей, знати національні та історичні традиції народу, особливості середовища, в якому виховуються діти, володіти фундаментальними знаннями в галузі своєї спеціальності, бути підготовленим до наукової розробки стратегії освіти в конкретних умовах, до вибору та реалізації нової педагогічної концепції і системи. Все це ставить нові, більш високі вимоги до професійно-педагогічної підготовки вчителів технологій.

Професійне становлення – це продуктивний процес розвитку і саморозвитку особистості, освоєння та самопроєктування професійно орієнтованих видів діяльності, визначення свого місця у світі професій, реалізація себе в професії й самоактуалізація свого потенціалу для досягнення вершин професіоналізму [6, с. 125].

Професійне становлення майбутніх учителів технологій – це поетапний процес самореалізації особистості вчителя в професійній діяльності, в ході якого відбувається удосконалення професійно особистісних характеристик, професійних знань, умінь та навичок молодого вчителя технологій на основі повного використання своїх здібностей і можливостей.

О. Мороз стверджує, що на професійне становлення молодого вчителя впливає цілий комплекс факторів. До них належать:

1. Фактори індивідуального розвитку особистості молодого вчителя (мотиви вибору професії; внутрішнє психологічне ставлення до педагогічної професії; професійна придатність, тобто відповідність психологічних особливостей вчителя вимогам, які ставить педагогічна професія: наявність покликання, здібностей тощо; риси характеру; рівень професійної підготовки; ступінь активності включення у взаємовідносини з шкільним колективом).

2. Соціально-психологічні фактори, пов'язані з діяльністю шкільного колективу (особливості організації педагогічної праці і умови роботи вчительського колективу в даній школі; рівень розвитку колективу і взаємин у ньому; ставлення до молодого вчителя з боку учнів, колег, дирекції школи; стан психологічного клімату в колективі, творчий характер діяльності педагогічного колективу та ін.).

3. Соціальні фактори (житлово-побутові умови молодого вчителя, заробітна плата і т. п.).

4. Соціологічні фактори (стабільність або плінність педагогічних кадрів тощо) [3, с. 8].

На нашу думку, у процесі професійного становлення майбутнього вчителя технологій можна виділити такі основні компоненти: професійно-педагогічна спрямованість; психолого-педагогічна підготовка; методична підготовка; практична підготовка.

Професійно-педагогічна спрямованість – це найважливіший компонент професійного становлення майбутнього вчителя технологій. Професійна спрямованість виражається в позитивному ставленні особистості до майбутньої професії, у професійній придатності, у професійних інтересах, у готовності до професійної діяльності.

Психолого-педагогічна підготовка майбутніх учителів технологій включає такі психолого-педагогічні курси: «Психологія», «Теорія педагогіки», «Психологія вищої школи», «Методика виховної роботи», «Педагогіка вищої школи», «Педагогічна майстерність» тощо. Знання з цих дисциплін допоможуть молодому вчителю вирішити як проблемну ситуацію, так і конфлікти у педагогічному процесі. У сучасних умовах учитель технологій повинен знати особливості організації навчально-виховного процесу загальноосвітнього навчального закладу, володіти системою знань необхідних при проведенні уроків, проводити профорієнтаційну роботу, враховуючи інтерес учнів, здійснювати виховну роботу.

Методична освіта повинна сприяти формуванню творчої індивідуальності педагога, відповідати його інтересам та потребам, бути максимально наближеною до особистості, індивідуалізованою та варіативною. Методична підготовка майбутніх учителів технологій здійснюється на заняттях з таких навчальних дисциплін як «Теорія і методика технологічної освіти і креслення», «Методика профільного навчання», «Методика інформатики», «Методика профорієнтаційної роботи» тощо. Основним завданням даних курсів є сформувати в студентів усвідомлену потребу у всебічній методичній підготовці, позитивне ставлення до освоєння сучасних педагогічних технологій, повноцінні методичні знання та належний рівень методичних умінь.

Професійно-педагогічне становлення особистості вчителя відбувається також і під час педагогічної практики. Спілкування майбутніх учителів технологій з учнями в межах загальноосвітніх навчальних закладів починається на другому курсі під час пропедевтичної педагогічної практики і продовжується під час проходження педагогічної (виробничої) практики під час навчання в магістратурі. У процесі проходження педагогічних практик майбутні вчителі застосовують, удосконалюють та поглиблюють набуті теоретичні знання, переймають досвід вчителів-наставників.

У професійному становленні майбутнього фахівця, як наголошує Стешенко В., велику роль відіграє професійна мотивація, яка здійснюється в три періоди. Перший період передбачає розвиток у студентів професійно важливих ціннісних орієнтацій, потреб і мотивів, але для виконання професійних функцій цього недостатньо. Другий період – це розвиток професійних якостей та підготовка до виконання певних виробничих функцій, що відповідає рівню підготовки бакалавра та є достатнім для виконання ним професійних функцій. Третій період передбачає визрівання в студентів особистісних особливих фахових якостей та формування алгоритмічних і творчих професійних здібностей. Цей етап відповідає освітньо-кваліфікаційному рівню магістра [5, с. 32].

Дуже важливим у професійному становленні майбутнього вчителя технологій є володіння інформаційними технологіями та вміннями їх застосовувати у навчальному процесі. Сучасні

інформаційні технології, що дозволяють створювати, зберігати і перероблювати інформацію та забезпечувати ефективні способи її представлення користувачу є потужним інструментом прискорення прогресу в усіх сферах громадського розвитку.

Процес професійного становлення майбутнього вчителя нерозривно пов'язаний із специфікою самовдосконалення особистості. Постійне прагнення до самовдосконалення дозволяє вчителю постійно удосконалювати і поповнювати свої знання та розкриває перед ним великі можливості в професійній діяльності. Професійне самовдосконалення забезпечує розвиток професійно значущих якостей, професійну самореалізацію в майбутньому.

Нові орієнтири підготовки вчителя технологій окреслюють коло актуальних проблем, які потребують невідкладного вирішення: створення та удосконалення науково-технічних основ, що забезпечують фундаментальну підготовку вчителя; переорієнтація змісту практикумів у навчальних майстернях, основ технічної творчості, загальної методики трудового навчання та методичних курсів за спеціальностями; поглиблення рівня опанування студентами новими інформаційними технологіями та методами комп'ютерного моделювання [4, с. 42].

Таким чином, професійне становлення майбутнього вчителя технологій належить до важливих проблем сучасної педагогічної науки. На успішне професійне становлення майбутнього вчителя технологій впливає професійно-педагогічна спрямованість особистості та професійна підготовка у вищому навчальному закладі, а також ряд умов як особистісного, так і суспільного характеру.

Використані джерела

1. Белан Т.Г. Педагогическая практика как важная составляющая профессионального становления учителя-воспитателя. *Педагогика А.С. Макаренки: воспитание и жизнь (достижения и проблемы): материалы Междунар. научн.-практ. конф., посвященной 125-летию со дня рождения А.С. Макаренко, 28-29 марта 2013 г.* / Под ред. А.А. Фролова. Нижний Новгород, 2013. С. 180–184.
2. Кулик Є. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності: автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2006. 40 с.
3. Мороз В. Молодий учитель і шкільний колектив: методичні рекомендації. Київ, 1981. 48 с.
4. Сидоренко В. Актуальні проблеми підготовки вчителів трудового навчання в світлі реформування освіти в Україні. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2004. № 2. С. 41–44.
5. Стещенко В. Теоретичні підстави модернізації освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2009. № 5. С. 32–35.
6. Тополь О. Професійне становлення фахівця із соціальної роботи. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів, 2010. Вип. 80. С. 122–125.

Belan T.

FEATURES OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS

The article analyzes the work of scientists in relation to the training of future technology teachers for pedagogical activity and examines the aspects of the professional formation of future teachers. The essence of the concept of "professional formation" is disclosed and it is emphasized that the professional formation of future technology teachers is to achieve the best correlation between the requirements put forward by the profession of technology teacher and their ability to self-actualize and self-assert in professional pedagogical activity.

The main components of the professional formation of the future technology teacher are highlighted, namely: vocational and pedagogical orientation of the individual; psychological and pedagogical preparation; special training; methodical preparation; practical training. Each component is described in details.

The emphasis is placed on the fact that pedagogical practice is an obligatory component in the professional development of future technology teachers and is an integral part of the professional training of future technology teachers. All types of pedagogical practice should be interconnected, logically constructed and promote the professional development of future technology teachers. Pedagogical practice makes it possible for future teachers to practically test their strength and apply the acquired theoretical knowledge in professional activities.

It is emphasized that the goal of technology teacher is not only to teach each student certain work operations and techniques, but also to form a technically educated person, capable of quickly adapting in the modern technogenic environment.

The modern technology teacher is called to be the bearer of universal values, to know the national and historical traditions of people, the peculiarities of the environment in which students are raised, to have the basic knowledge in the field of their specialty, to be prepared for the scientific development of the educational strategy in specific conditions. All these put new, higher requirements to professional teacher training of future teachers and professional development into the whole.

Key words: technology teacher, professional formation, professional activity.

Стаття надійшла до редакції 20.06.2018 р.